

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Steenakker (Wervik, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020G193
November 2020

ARCHEOLOGIENOTA
VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM (FASE 1)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Voorafgaand:

Melding prospectie met ingreep in de bodem (ID 3608)

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2019I18)
- Programma van maatregelen (2019I18)
- Melding prospectie met ingreep in de bodem (2019I18)

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Marie Lefere, Janiek De Gryse

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert nv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

■	Programma van maatregelen.....	6
1.1	Administratieve gegevens	6
1.2	Advies	7
1.2.1	Aanleiding van het vooronderzoek	7
1.2.2	Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	7
1.2.3	Aanwezigheid van een archeologische site	9
1.2.4	Impactbepaling	9
1.2.5	Waardering van de archeologische site	10
1.3	Programma van maatregelen.....	10
1.3.1	Onderzoeksdoelen en vraagstelling	10
1.3.2	Onderzoeksmethode en –strategie	12
1.3.2.1	Steenakker	12
1.3.2.2	Rioleringswerken Duivenstraat/Gasstraat en Molenstraat/Vlamingenstraat ..	14
1.3.2.3	Publiekswerking.....	16
1.3.3	Staalname en conservatie.....	16
1.3.4	Duur en kostenraming.....	17
1.3.5	Competenties van de uitvoerders	17
1.3.6	Randvoorwaarden	18
1.4	Conclusie	18
■	Bibliografie.....	19

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied met kadasternummers weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).	6
Figuur 2: Thematische kaart	9
Figuur 3: Geplande werken.....	10
Figuur 4: Nieuw rioleringen en huidige leidingen (volgens KLIP) aangeduid op de GRB-basiskaart.....	14

TABELLENLIJST

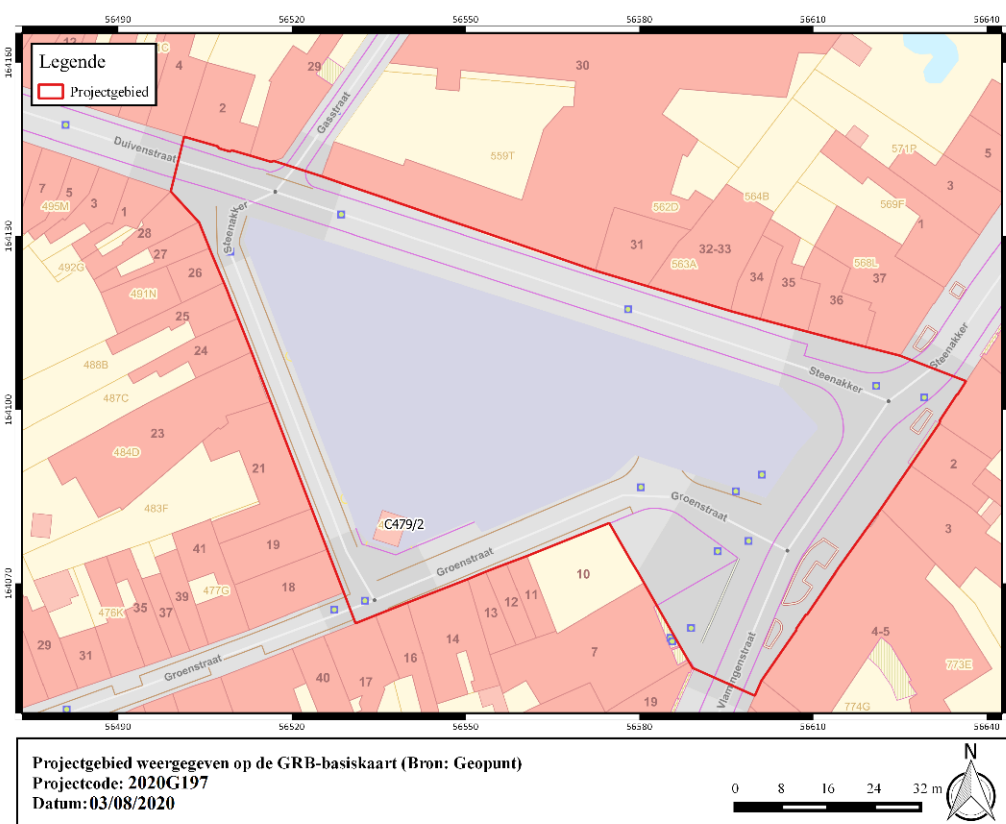
Tabel 1: Administratieve gegevens6

Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

a) Projectcode	2020G193	
b) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Ruben Willaert nv OE/ERK/Archeoloog/2015/00069	
c) De locatie van het vooronderzoek:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Wervik
	Deelgemeente	/
	Postcode	8940
	Adres	Steenakker
	Toponiem	Steenakker
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 56473 Y _{min} = 164047 X _{max} = 56642 Y _{max} = 164165
d) Het kadasterplan met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelnummer of -nummers	Wervik, Afdeling 1, Sectie C, nr. 479/2 + openbaar domein Zie Figuur 1	

Tabel 1: Administratieve gegevens

Figuur 1: Projectgebied met kadasternummers weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).

1.2 Advies

1.2.1 Aanleiding van het vooronderzoek

De opdrachtgever plant de volledige heraanleg van de Steenakker te Wervik. Het volledige plein zal worden heraangelegd, alsook de aanpalende straten aan de Steenakker en een deel van de Vlamingenstraat. Het gaat om de volledige heraanleg van het plein, gepaard gaande met de vernieuwing van de riolering. Omwille van de aard van de geplande werken zullen eventueel aanwezige archeologische relictten vernietigd worden. De oppervlakte van de geplande werken bedraagt 6448 m². De aard van de geplande werken laat toe om uit te gaan van een integrale bodemverstoring. Op basis van het uitgevoerde vooronderzoek (in de vorm van bureauonderzoek) kon de aanwezigheid van archeologische relictten binnen het projectgebied reeds worden aangetoond. In de jaren 50 van de vorige eeuw werd reeds archeologisch onderzoek verricht op de Steenakker waarbij onder meer de restanten werden aangesneden van een pottenbakkersoven, alsook een mogelijk Romeins wegdek. Er werd een vooronderzoek geadviseerd in de vorm van 5 proefputten verspreid over het plein. Dit onderzoek werd uitgevoerd tussen 27 en 29 juli 2020. De verwerking is van start gegaan op 30 juli 2020.

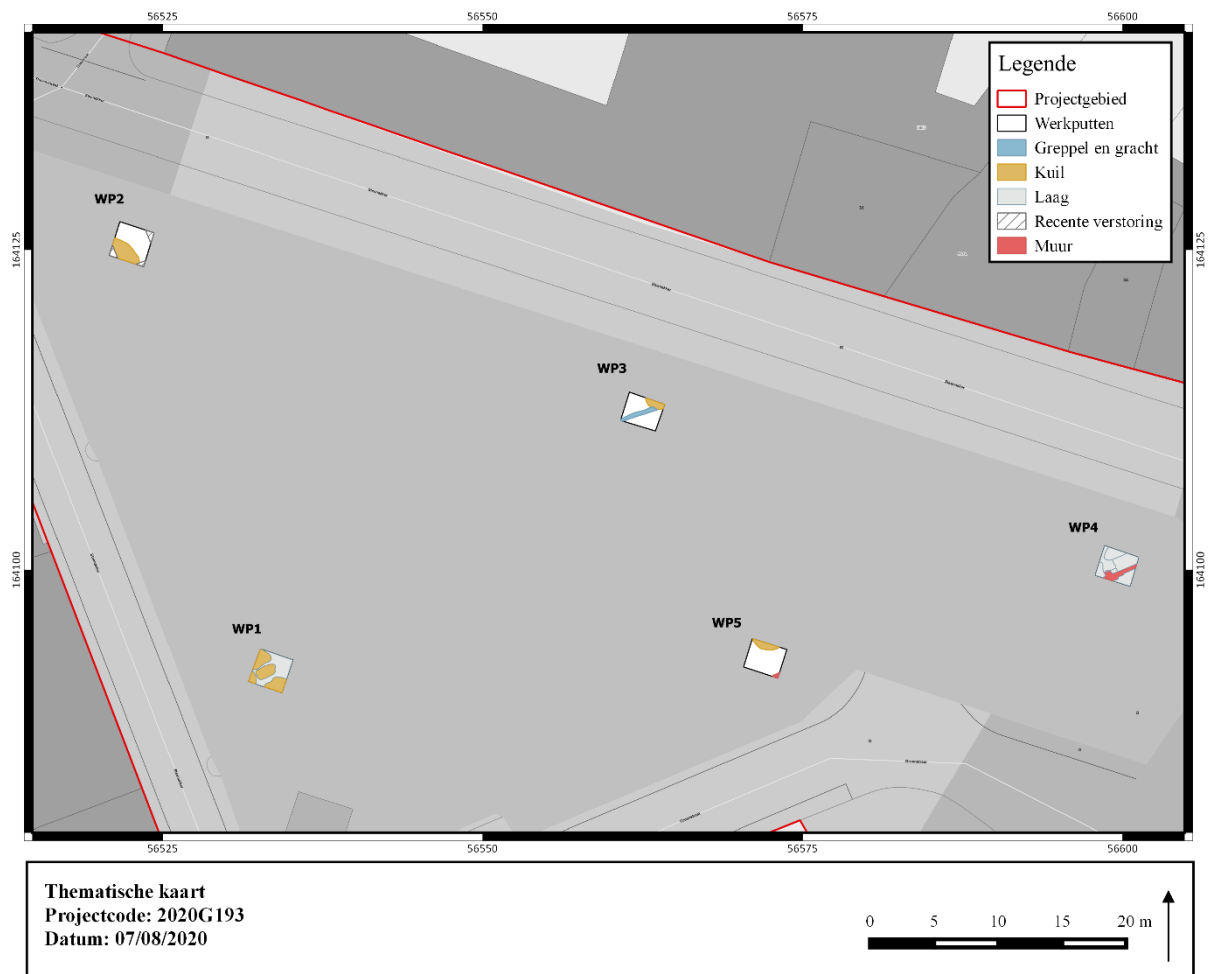
1.2.2 Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem

De Steenakker en omliggende straten te Wervik zullen volledig worden heraangelegd, ook de bestaande riolering zal worden vervangen. De totale oppervlakte van het te onderzoeken gebied bedraagt 6448 m². Het voorgaande onderzoek (bureauonderzoek) toonde de aanwezigheid van archeologische relictten binnen het projectgebied duidelijk aan. Het doel van het huidig vooronderzoek bestond erin om meer informatie te verkrijgen over het plein in functie van de aanwezige archeologische relictten, datering en hoeveelheid ervan. Er werden 5 proefputten aangelegd verspreid over de Steenakker waarbij rekening werd gehouden met verschillende factoren:

- Reeds aangetroffen archeologische sporen uit het eerdere onderzoek op de Steenakker, de Centrumstraten en het reeds gekende archeologische verleden van Wervik:
 - Wervik ontstond langs de weg Boulogne-Bavay. Vermoedelijk is het ontstaan van Wervik in de vroeg-Romeinse periode te situeren. Dankzij bloeiende handel beleefde *Viroviacum* een grote bloeiperiode in de 1ste en 2e eeuw na Chr.
 - Het projectgebied situeert zich in de oostelijke perifere zone waar reeds verschillende sporen van ambachtelijke activiteiten aan het licht kwamen, zoals onder meer een pottenbakkersoven binnen het projectgebied.
 - Nog binnen het projectgebied zou een mogelijk wegtracé aangesneden zijn met een noordzuid-oriëntatie.
 - Op basis van de cartografische bronnen is duidelijk te zien dat in de middeleeuwen het huidig stratenpatroon al te herkennen valt. In het oostelijk deel van de Steenakker zijn enkele gebouwen op te merken, maar vanaf de 18e eeuw is de Steenakker onbebouwd.
 - Aanwezigheid van leidingen zoals aangegeven op de KLIP
 - Aanwezigheid van een schuilkelder op het plein uit de Tweede Wereldoorlog
-

De proefputten hadden een oppervlakte van ca. 2x2 m; de archeologische vlakken werden laagsgewijs aangelegd. Opmerkelijk was dat in alle werkputten, uitgezonderd werkput 4, de onverstoorte bodem reeds vrij hoog werd aangesneden. Hetzelfde kan gezegd worden over het Romeinse niveau. Werkput 1 had als doel het eventuele vervolg van de eerder aangetroffen Romeinse weg te registreren. Er werden echter geen sporen van een wegtracé in deze werkput aangetroffen. De tweede werkput bevond zich in het noordwesten van de Steenakker. Ook hier werd de onverstoorte bodem vrij hoog aangesneden. Opmerkelijk in deze put is het voorkomen van restanten, die mogelijk te maken hebben met een schuilplaats uit de Tweede Wereldoorlog (het gaat hierbij niet om de reeds gekende schuilplaats). Hiervan is geen historische informatie beschikbaar. Werkput 3 leverde niet veel sporen op, opmerkelijk hier was dat het Romeinse niveau zich onmiddellijk onder de verharding bevond. In Werkput 4 werd muurwerk aangetroffen, alsook middeleeuwse lagen of kuilen. Hierbij werd de onverstoorte bodem pas dieper aangesneden. De functie van het muurwerk is nog niet duidelijk, maar de bebouwing zichtbaar op de historische kaarten bevindt zich ook in deze zone. In de laatste werkput werden eveneens opnieuw zowel Romeinse als middeleeuwse sporen aangetroffen, ook hier is het opmerkelijk dat het Romeins niveau zich vrij hoog situeert. In één van de hoeken van deze werkput werd eveneens muurwerk aangesneden, in deze fase van het onderzoek kan hier echter nog geen interpretatie aan gegeven worden. Dit alles toont het archeologisch potentieel van de Steenakker duidelijk aan. Naar aanleiding van de geplande werken zal de volledige Steenakker opnieuw worden aangelegd alsook de omliggende straten. Omwille van het feit dat het archeologisch niveau zich vrij hoog onder het huidige plein bevindt, wordt bij het schrijven van dit Programma van Maatregelen uitgegaan van een integrale verstoring. Op die manier kunnen alle aangetroffen archeologische sporen in hun volledigheid onderzocht worden. De aangetroffen sporen tijdens dit vooronderzoek kunnen gedateerd worden vanaf de 1ste eeuw na Chr. Deze datering komt overeen met de datering van de oven die eerder werd aangetroffen op de Steenakker. Verder werden ook vondsten gedateerd vanaf de periode van de 15^e eeuw. Dit alles toont het belang van de site duidelijk aan en verschillende vraagstellingen kunnen pas na het uitvoeren van vervolgonderzoek beantwoord worden.

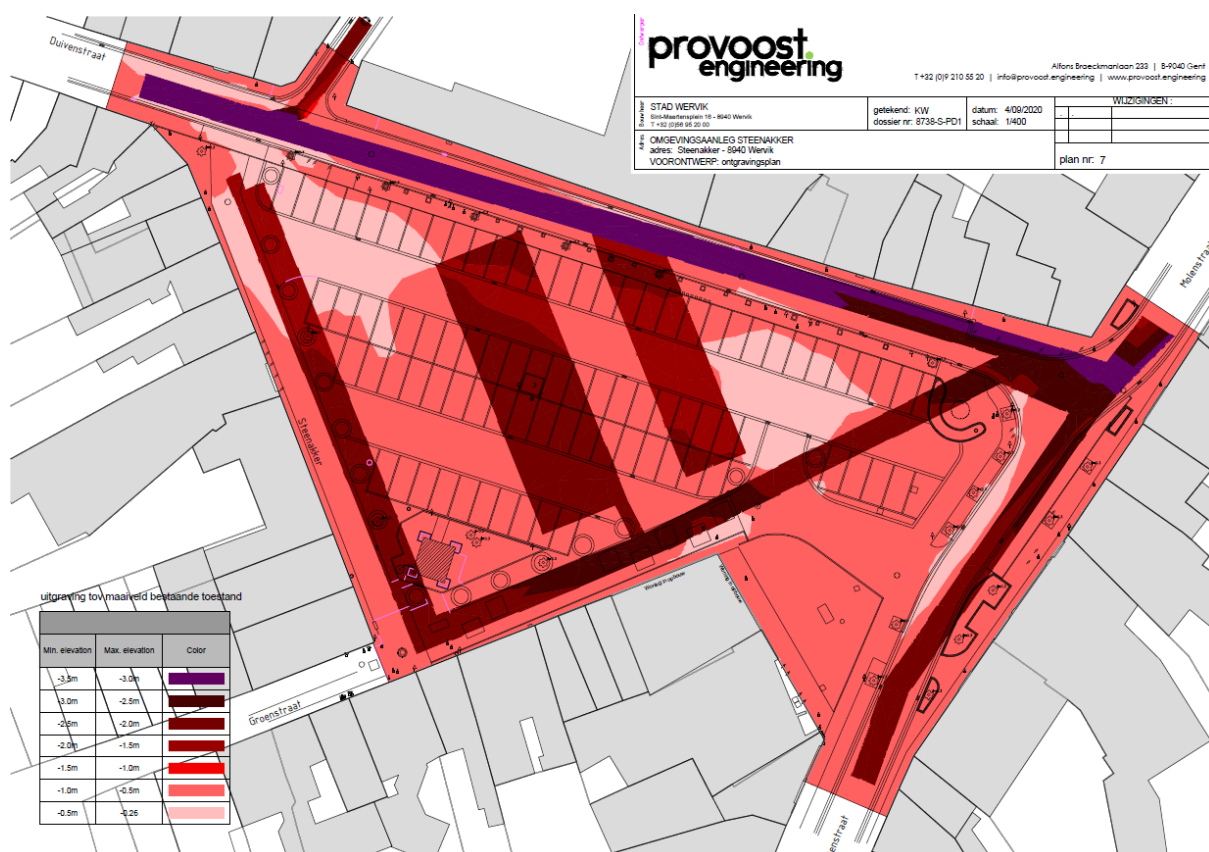
Figuur 2: Thematische kaart

1.2.3 Aanwezigheid van een archeologische site

Het vooronderzoek (met projectcode 2020G193) in combinatie met het eerder uitgevoerde archeologische onderzoek binnen het projectgebied gelegen op de Steenakker te Wervik toont duidelijk aan dat er verschillende archeologische sporen aanwezig zijn in de ondergrond. De archeologische sporen bevinden zich onmiddellijk onder de huidige verharding van het plein. Het gaat om kuilen en lagen die te dateren zijn vanaf de Romeinse periode. Op basis van het aardewerk aangetroffen tijdens dit vooronderzoek kan gesteld worden dat de Romeinse sporen behoren tot de periode van de 1ste eeuw na Chr. Ook werden er sporen aangetroffen die gedateerd kunnen worden vanaf de 15^e eeuw, alsook sporen uit de Nieuwste Tijd.

1.2.4 Impactbepaling

De geplande werken (zoals omschreven in het eerdere bureauonderzoek) omvatten de heraanleg van de Steenakker met bijbehorende rioleringswerken in de omliggende straten. Dit zal ervoor zorgen dat de aanwezige archeologische site ter hoogte van de Steenakker vernietigd zal worden.

Figuur 3: Geplande werken.

1.2.5 Waardering van de archeologische site

Zoals aangetoond in het verslag van resultaten van het proefputtenonderzoek is duidelijk een archeologische meerperiodensite aanwezig ter hoogte van de Steenakker, dewelke vernietigd zal worden bij de geplande werken. Vandaar dient voorafgaand een opgraving uitgevoerd te worden. In alle onderzochte werkputten werden verschillende archeologische sporen aangetroffen, vandaar dat een opgraving dient te gebeuren over het volledige projectgebied.

De aangetroffen archeologische resten kunnen gedateerd worden in verschillende perioden. De oudste resten kunnen op basis van aardewerk gedateerd worden in de 1ste eeuw na Chr. Dit komt ook overeen met de eerder aangetroffen archeologische resten van onder meer een Romeinse pottenbakkersoven. Verder werden ook sporen aangetroffen die kunnen gedateerd worden vanaf de 15^e eeuw. Als laatste werden ook nog enkele resten aangetroffen die vermoedelijk kunnen gedateerd worden in de Tweede Wereldoorlog.

Dit alles toont het belang van de site duidelijk aan en een vlakdekkende opgraving zal ongetwijfeld een enorme kenniswinst opleveren over onder meer de oudste geschiedenis van Wervik.

1.3 Programma van maatregelen

1.3.1 Onderzoeksdoelen en vraagstelling

Het doel van de archeologische opgraving bestaat uit het registreren en fysiek onderzoeken van de archeologische relictten. De aangetroffen grondsporen en muurresten uit het proefputtenonderzoek zullen slechts een deel vertegenwoordigen van de aanwezige archeologische resten in de bodem. Zowel de sporen die reeds aan het licht kwamen in dit

vooronderzoek, alsook het eerdere uitgevoerde archeologische onderzoek en de sporen en vondsten die tijdens de opgraving zullen worden vrijgelegd, moeten allen geregistreerd en onderzocht worden. Bijkomend zullen tijdens de opgraving ook verschillende stalen worden genomen.

Aan de hand van de opgraving en de daaruit verkregen gegevens moeten in de eerste plaats uitspraken gedaan worden over de aard en datering van de archeologische resten. Verder moeten vragen gesteld worden over de menselijke inrichting van de site en het gebruik ervan. Verschillende onderzoeksvragen zullen beantwoord moeten worden, deze worden hieronder opgelijst. Indien tijdens het vervolgonderzoek blijkt dat bijkomende onderzoeksvragen aan de orde zijn, dan moeten die ook beantwoord worden.

- Hoe diep bevindt zich het archeologische niveau? Moet dit worden bijgesteld na de resultaten van het proefputtenonderzoek?
 - Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
 - Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de archeologische resten?
 - Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
 - Wat is de onderlinge samenhang tussen de aangetroffen sporen en structuren?
 - Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten en de historische/iconografische bronnen?
 - Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
 - Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
 - Passen deze in de historische context van de locatie?
 - Zijn er naast de pottenbakkersoven aangetroffen in het eerder archeologische onderzoek nog duidelijke sporen of resten van pottenbakkersambachten terug te vinden?
 - Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
 - Wat kan er op basis van het vondstmateriaal gezegd worden over de materiële cultuur?
 - Tot welke vondsttypen behoren de vondsten?
 - Hoe is de bewaring en wat is de vondstdichtheid?
 - Wat is de datering en samenstelling van de eventuele aangetroffen ophogingspakketten?
 - Zijn er duidelijke aanwijzingen aan te treffen in verband met het gebruik van de Steenakker als plein?
 - Zijn er bewijzen te vinden dat het plein in het verleden reeds voor een deel werd afgegraven?
 - Kan er meer informatie verkregen worden over het gebruik van het plein in de periode van de Tweede Wereldoorlog?
 - Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de omwonenden en inwoners van het toenmalige Wervik?
 - Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
 - Kunnen de resultaten van deze opgraving gekoppeld worden aan eerdere resultaten van archeologische onderzoeken binnen Wervik?
 - Werde de weg die werd aangesneden in het eerdere onderzoek opnieuw aangetroffen en kan er meer informatie verschaft worden over de eventuele oriëntatie en datering?
-

1.3.2 Onderzoeksmethode en –strategie

De opgraving kan van start gaan na:

- Organisatie van een algemene coördinatievergadering. Het is van cruciaal belang dat alle geplande werken binnen dit dossier maximaal op mekaar afgestemd worden.
- Na afspraken m.b.t. de nutsleidingen die door het projectgebied lopen. Indien alle nutsleidingen actief zijn gedurende het archeologisch onderzoek, dienen de wettelijke veiligheidsmaatregelen gerespecteerd te worden.
- Na afspraken m.b.t. de afvoer van de uitgegraven grond/opvullen van de werkputten met uitgegraven grond
- Na afspraken m.b.t. de inzet van vrijwilligers door de stad Wervik alsook het organiseren van publieksmomenten en dergelijke.

Omwille van de complexiteit van de geplande werken, is het noodzakelijk om m.b.t. de onderzoeksstrategie een onderscheid te maken tussen de geplande werken ter hoogte van de Steenakker enerzijds en de geplande rioleringswerken in de Molenstraat/Vlamingenstraat anderzijds.

1.3.2.1 Steenakker

A. Algemeen

Het plangebied betreft een site met een verticale stratigrafie.

De opp. van deze deelzone bedraagt ca. 4000 m²

Het verwijderen van de huidige verharding -ter voorbereiding van de opgraving- gebeurt onder begeleiding van een archeoloog.

Gezien de aard van de geplande werken en het hoge bewaarde archeologische niveau wordt uitgegaan van een integrale verstoring. Op basis van het uitgevoerde proefputtenonderzoek kan niet bepaald worden hoeveel archeologische vlakken aangelegd zullen moeten worden. Het exacte aantal vlakken wordt door de veldwerkleider bepaald op basis van de aangetroffen sporen en opgravingsresultaten. Het is echter wel duidelijk dat het eerste niveau zich onmiddellijk onder de huidige verharding bevindt.

Het staat de uitvoerder van de opgraving vrij om te bepalen of de opgraving zal gebeuren in één of meerdere werkputten. Hierbij is van belang dat de relatie maximaal kan gelegd worden met de putprofielen om opgravingsvlakken te linken aan de stratigrafie. De omvang van iedere put is dusdanig dat er een goed ruimtelijk inzicht is en dat alle plannen naadloos aansluiten tot overzichtelijke gefaseerde grondplannen voor het volledige projectgebied.

Het eerste vlak wordt m.b.v. een graafmachine met tandenloze graafbak (minstens 1,8 m breed) aangelegd op het eerste archeologische niveau (net onder de huidige verharding). Het is van belang dat de graafmachine beschikt over voldoende vermogen om een vlotte werking te garanderen. Het is tevens cruciaal dat een kraanman ingezet wordt met ervaring in de aanleg van archeologische vlakken, dit zowel om te kunnen voldoen aan de eisen van de Code van Goede Praktijk als om een voldoende hoog rendement te kunnen behalen. Er worden kleine tandenloze graafbakken voorzien om puinvullingen/verstoringen machinaal te kunnen verwijderen. Opengelegde opgravingsvlakken mogen niet worden betreden met zwaar materieel.

Bij het verder verdiepen is het cruciaal dat het bovenliggende vlak eerst volledig is afgewerkt, vooraleer kan verdiept worden. De aanleg van diepere archeologische vlakken gebeurt volgens het oordeel van de veldwerkleider machinaal of manueel. De afbraak van geregistreerde structuren in functie van de aanleg van dieperliggende niveaus of structuren gebeurt steeds na goedkeuring van de veldwerkleider.

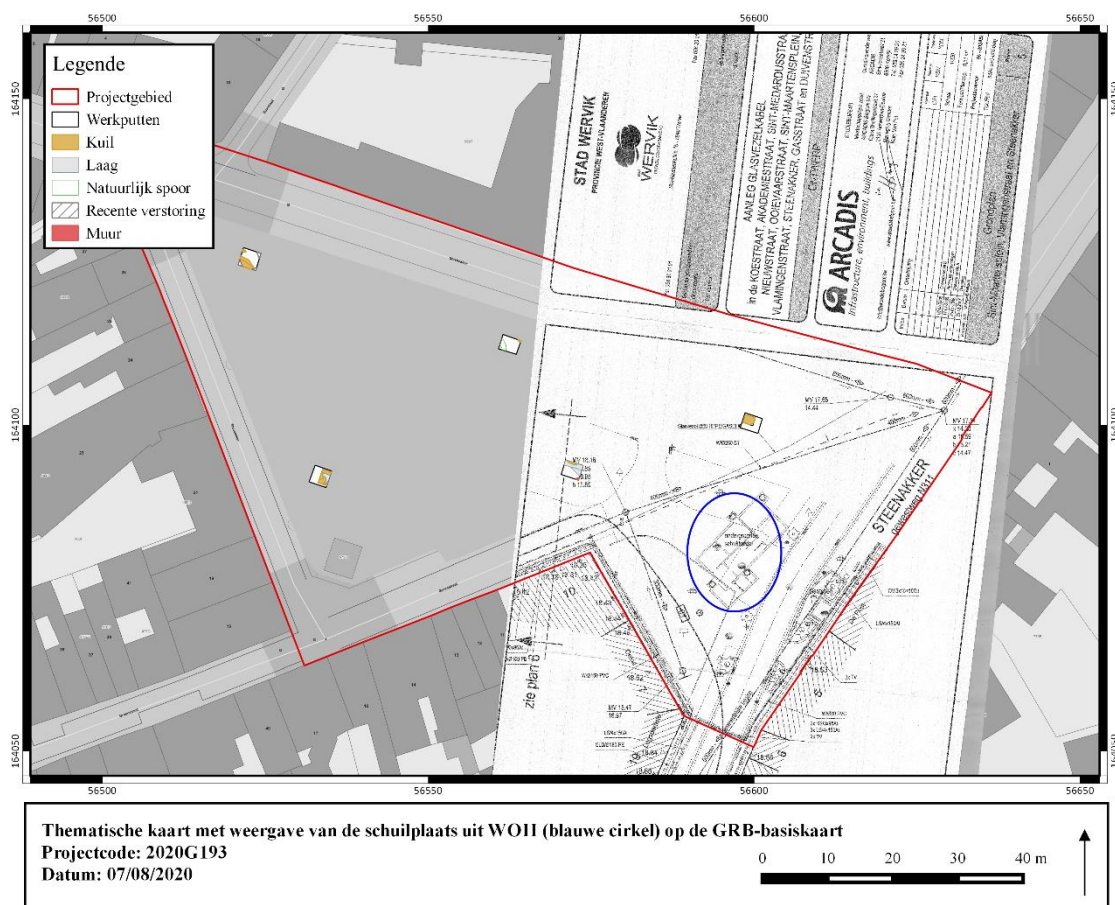
Bij de opgraving dienen voldoende archeologische profielen aangelegd te worden tot in de moederbodem. Bij de aanleg, registratie en interpretatie van deze bodemprofielen dient voldoende aandacht uit te gaan naar de relatie tussen de sporen en bodemhorizonten. Diepere profielen worden steeds getrapt aangelegd; de geldende veiligheidsvoorschriften worden hier ten allen tijde gerespecteerd.

Wanneer muren en vloeren of andere structuren worden aangetroffen, worden deze geregistreerd conform de Code van de Goede Praktijk.

De vlakdekkende (inclusief verschillende vlakken) opgraving wordt uitgevoerd door een team van minstens 5 archeologen (waarvan 1 iemand kan instaan voor onder meer publiekswerking).

B. Schuilplaats WOII

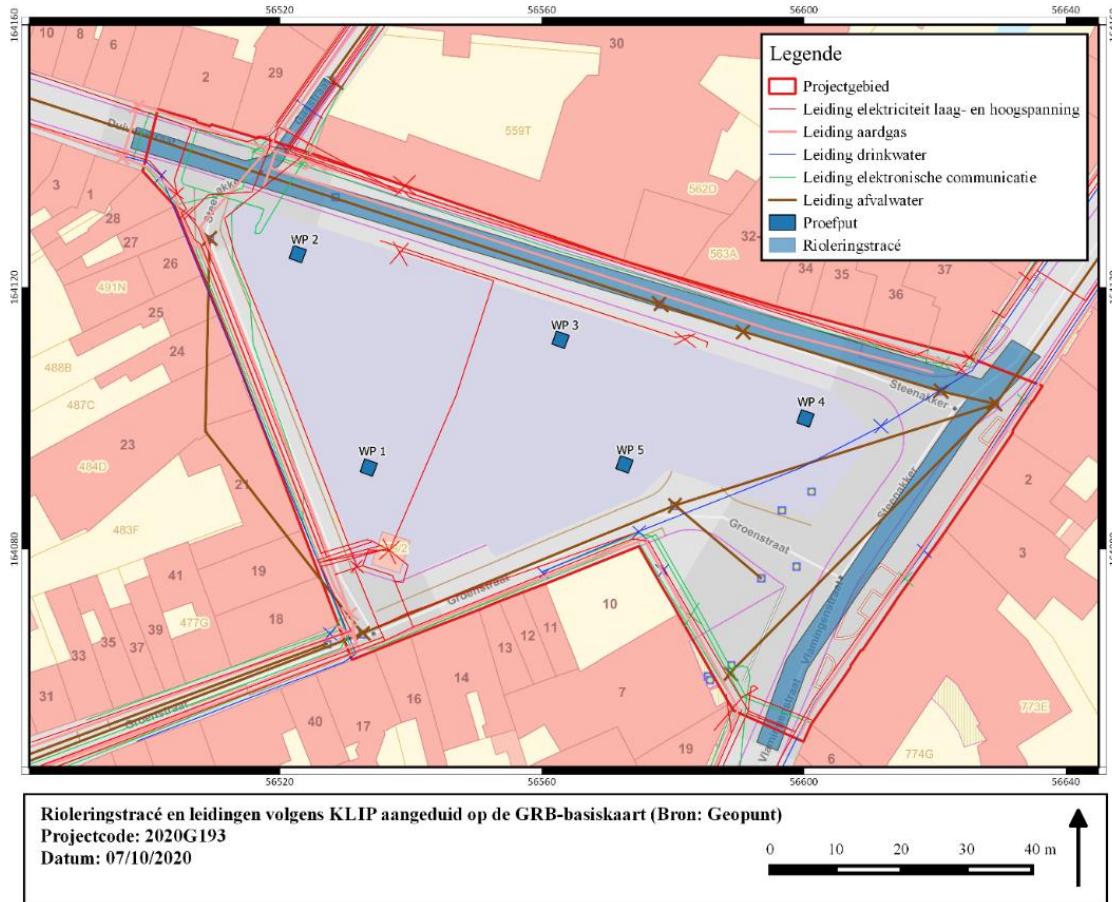
Zoals eerder aangegeven bevindt er zich een gekende schuilplaats uit de Tweede Wereldoorlog binnen het projectgebied. Alle te associëren structuren die hiermee verband houden dienen vrijgelegd worden, alsook opgeschoond en geregistreerd te worden conform Code van de Goede Praktijk.

Figuur 4: Zicht op de Steenakker met aanduiding van de locatie van de schuilplaats uit de Tweede Wereldoorlog.

Bij de aanleg van de archeologische vlakken ter hoogte van de Steenakker zal de schuilplaats uit WOII aangesneden worden. De registratie van (de bovenkant en de zijkanten van) deze structuur maakt deel uit van het archeologisch vervolgonderzoek; de registratie dient uitgevoerd te worden conform de Code van Goede Praktijk.

1.3.2.2 Rioleringswerken Duivenstraat/Gasstraat en Molenstraat/Vlamingenstraat

Figuur 5: Nieuw rioleringen en huidige leidingen (volgens KLIP) aangeduid op de GRB-basiskaart.

A. Tracé richting Duivenstraat en Gasstraat (ca. 150 m)

Nutsleidingen

Op het tracé richting de **Duivenstraat** worden op de KLIP/KLIM-plannen in het midden van de weg 2 nutsleidingen aangeduid: een leiding aardgas en een leiding afvalwater (zie Figuur 4). Uit communicatie met studie bureau Provoost Engineering is gebleken dat¹:

- De leiding aardgas die op de KLIP/KLIM-plannen aangeduid wordt als buiten dienst, ook effectief verlaten is. Dit werd bevestigd door Fluvius. Fluvius wijst er op dat er ter hoogte van de Gasstraat een gasleiding de Duivenstraat dwars (zoals aangeduid op de KLIP/KLIM-plannen).
- De leiding afvalwater betrekking heeft op de huidige riolering.

De overige nutsleidingen (elektriciteit laag- en hoogspanning, elektronische communicatie) worden op de KLIP/KLIM-plannen ter hoogte van het voetpad van de Duivenstraat aangeduid. Fluvius wijst er in hun communicatie op dat er langs de gevel van de Duivenstraat nog een lage

¹ Mailverkeer L. Meekers op 29/10/2020.

druk gasleiding gelegen is. De aanwezigheid van het grote aantal nutsleidingen impliceert dat het bodemarchief ter hoogte van het trottoir reeds zwaar verstoord zal zijn tot op een onbepaalde diepte. T.a.v. deze zone dient een voldoende ruime veiligheidsbuffer ingerekend te worden, waar geen archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd.

Op de **aansluiting Duivenstraat – Gasstraat** worden op de KLIP/KLIM-plannen een groot aantal nutsleidingen aangeduid. Het gaat om een leiding elektronische communicatie en leidingen elektriciteit laag en hoogspanning. Ook de leiding aardgas, buiten gebruik, wordt hier weergegeven.

Ter hoogte van de **Gasstraat** worden op de KLIP/KLIM-plannen worden alle hierboven vermelde nutsleidingen aangeduid. Verder wordt de straat gedwarst door de leiding drinkwater.

Het studiebureau wijst erop dat alle nutsleidingen bij aanvang van het archeologisch onderzoek in dienst zullen blijven, behalve de waterleiding².

Opgravingsmethodologie:

Er wordt geadviseerd om de opgravingsmethodologie van Wervik-Centrumstraten toe te passen op huidig onderzoeksgebied. Er wordt geadviseerd om het archeologisch onderzoek gefaseerd uit te voeren. Tijdens fase 1 wordt het tracé onderzocht in de vorm van een opgraving; tijdens fase 2 worden enkele bijkomende waarnemingen uitgevoerd in de vorm van een werfbegeleiding.

Een werfbegeleiding is een bijzondere vorm van opgraving en onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als een opgraving (CGP 4.0). Een volwaardige opgraving wordt, gezien de aard van de geplande werken, niet mogelijk geacht. Het onderzoek van fase 2 kan immers pas uitgevoerd worden na verwijdering van de bestaande riolering. Fase 2 wordt bijgevolg uitgevoerd binnen de algemene aannemingswerken.

Voorbereiding

- Voor de aanvang van de werken wordt door het uitvoerend bureau een tegensprekelijke plaatsbeschrijving opgemaakt van alle gebouwen die onderhevig zijn aan eventuele schade door de werken.

Fase 1 (opgraving)

- De opgraving wordt uitgevoerd in aaneensluitende transecten, boven en naast de aanwezige en nog functionerende riolering en huisaansluitingen. De werksleuf wordt aangelegd aan weerszijden van de riolering. T.a.v. de nutsleidingen in het trottoir dient een veilige buffer gehanteerd te worden.
- De archeologische niveaus worden onderzocht naast de riolering en tussen de huisaansluitingen. De zones onder de riolering kunnen niet onderzocht worden tijdens de eerste fase van de opgraving.
- De lengte van de transecten wordt bepaald door het uitvoerend bureau. Indien de werksleuf op het einde van de werkdag gedicht worden omwille van veiligheidsredenen, dient erover gewaakt te worden dat de profieltekeningen van de opeenvolgende transecten naadloos op mekaar aansluiten en geen lacunes vertonen.

² Mailverkeer L. Meekers op 29/10/2020.

- Het uitvoerend bureau dient, in geval van beschadiging van de huisaansluitingen, zelf in te staan voor de herstelling.
- Er wordt minstens één volledig lengteprofiel ingetekend (tot op de moederbodem).

Fase 2 (werfbegeleiding)

- Indien het archeologisch onderzoek aangetoond heeft dat er onder de huidige riool nog waardevolle sporen aanwezig zijn, kan -in overleg- beslist worden om de rioleringswerken op deze locaties in een tweede fase te begeleiden. In dit geval wordt een schorsing van de rioleringswerken voorzien, tussen het verwijderen van de huidige riolering en de aanleg van de nieuwe riolering.
- Wat deze werfbegeleiding betreft, wordt bepaald dat:
 - de sporen tijdens deze periode van schorsing manueel vrijgemaakt worden en elementair geregistreerd worden: fotografische registratie, schetsmatig of digitaal intekenen en vervolledigen van de grondplannen, los verzamelen van de vondsten.

Minder Hinder

- Er wordt maximaal gestreefd om de hinder voor de omwonenden tot een minimum te beperken. De uitvoeringstermijnen worden maximaal op elkaar afgestemd; een nauwe afstemming met de aannemer van de rioleringswerken is dan ook noodzakelijk.

B. Tracé richting Molenstraat/Vlamingenstraat (ca. 72m)

Het tracé richting Molenstraat en Vlamingenstraat wordt volgens de KLIP/KLIM-plannen tweemaal gekruist door een leiding afvalwater (zie Figuur 4). Naar analogie van het tracé Duivenstraat/Gasstraat is deze leiding te vereenzelvigen met de huidige rioleringsbuis. De overige nutsleidingen (elektriciteit laag- en hoogspanning, elektronische communicatie, aardgas, drinkwater) worden ter hoogte van het voetpad aangeduid.

Dit tracé wordt volgens dezelfde methodologie als het tracé Duivenstraat/Gasstraat onderzocht:

- Fase1: opgraving
- Fase 2: werfbegeleiding

1.3.2.3 Publiekswerking

Voor deze opgraving wordt ook nog een luik publiekswerking tot het veldwerk gerekend. Hiervoor zullen ook archeologen dienen ingezet te worden. Het gaat hierbij onder meer om bv. de inzet van vrijwilligers, coördinatie en organisatie van alles wat met publiekswerking te maken heeft. Hiertoe dienen teamleden te worden ingezet.

1.3.3 Staalname en conservatie

Conform de Code van Goede Praktijk, artikel 9.3 ligt de beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname bij de veldwerkleider. In de opmaak van de raamprijs wordt een stelpost natuurwetenschappelijk onderzoek voorzien, die kan aangesproken worden waar nodig.

1.3.4 Duur en kostenraming

Gezien de aard van de opgraving wordt uitgegaan van een termijn van **88 dagen veldwerk** (60 dagen Steenakker, 18 dagen Duivenstraat/Gasstraat en 10 dagen Molenstraat/Vlamingenstraat) met een team archeologen. Voor de werfbegeleiding (fases 2 van het tracé Duivenstraat/Gasstraat en Molenstraat/Vlamingenstraat) wordt geen termijn voorzien, aangezien dit afhankelijk is van verschillende externe factoren. Voor de verwerking wordt gerekend op een termijn die 40% beslaat van het totale veldwerk. Gezien de fases van werfbegeleiding kan hier momenteel uitgegaan worden van **minstens 176 dagen verwerking**.

Prijsraming van het veldwerk en verwerking van de opgraving (excl. kraanwerk en NWO): 320 000 euro.

Belangrijk op te merken is dat in deze raming nog geen kost voor publiekswerking is opgenomen, alsook de werfbegeleiding (veldwerk en verwerking).

Natuurwetenschappelijk onderzoek: 15 tot 20 % van de totale kostprijs

1.3.5 Competenties van de uitvoerders

Het veldteam bestaat minstens uit:

- Een veldwerkleider, die een erkend archeoloog is met minstens 500 dagen opgravingservaring, zowel in stedelijke contexten. Daarenboven dient de veldwerkleider ook te beschikken over ervaring en kennis van archeologische relictten uit verschillende perioden, gezien het een meerperiodensite betreft. Samen met de veldwerkleider rurale context neemt deze veldwerkleider de dagelijkse leiding van het onderzoek op zich, voert de onderzoeksstrategie uit en behoudt de controle over de uitvoer van de werkzaamheden.
- Een veldwerkleider, die een erkend archeoloog is met minstens 500 dagen opgravingservaring in rurale contexten. Daarenboven dient de veldwerkleider ook te beschikken over ervaring en kennis van archeologische relictten uit verschillende perioden, gezien het een meerperiodensite betreft.
- Een assistent-archeoloog die de veldwerkleider bijstaat. Deze heeft minstens 200 dagen opgravingservaring, bij voorkeur ook in zowel stedelijke als rurale contexten alsook ervaring met verschillende perioden.
- Dit team wordt aangevuld met minstens 2 medewerkers die houder zijn van een diploma zoals omschreven in de Code van Goede Praktijk (versie 4.0). Één van deze kan instaan voor de publiekswerking.

De erkend archeoloog/veldwerkleider heeft de verantwoordelijkheid over het project en staat in voor onder meer de melding van de aanvang van de opgraving, het indienen van het archeologierapport en het eindverslag. Zij/hij is verantwoordelijk voor het goede verloop van het onderzoek en het naleven van de bepalingen uit de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) en het Programma van Maatregelen.

Voor de werfbegeleidingen worden minstens één veldwerkleider (erkend archeoloog) en één assistent-archeoloog ingezet.

Wanneer de veldwerkleider tijdens het onderzoek van oordeel is dat advies moet worden ingewonnen van een bodemkundige, een natuurwetenschapper, een geofysicus, een

conservator, een materiaal- of periodendeskundige, dan dienen deze bij het onderzoek betrokken te worden.

1.3.6 Randvoorwaarden

De opgraving speelt zich af binnen de bepalingen van de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) en het Programma van Maatregelen dat geschreven werd na de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek. Er worden geen afwijkingen van het Programma van Maatregelen verwacht. Eventuele afwijkingen zullen gemotiveerd moeten worden en beschreven worden in het archeologierapport en het eindverslag van de opgraving.

1.4 Conclusie

In het kader van de geplande werkzaamheden die het aanwezige bodemarchief te Wervik Steenakker bedreigen wordt een vlakdekkende opgraving voor het volledige projectgebied geadviseerd.

Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

BONCQUET T., DE GRYSE J., 2014, *Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik)*. Onuitgegeven rapport Ruben Willaert bvba.

LEFERE M. ET AL., 2020, *Verslag van resultaten proefputtenonderzoek Steenakker (Wervik, West-Vlaanderen)*, onuitgegeven rapport, Ruben Willaert nv, Brugge.